

जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पातून
घरगुती/औद्योगिक प्रयोजनासाठीच्या बिगर
सिंचन पाणी आरक्षणाच्या प्रस्तावास मान्यता
देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
जलसंपदा विभाग
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण २०१२/(०१/१२)/सिं.व्य.(धो.)
दिनांक : २८/५/२०१२

- संदर्भ – १) जलसंपदा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १००१/ (१५४/०१/)
सिंव्य(धोरण) दिनांक २१ जानेवारी २००३
२) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ यात सुधारणा
करण्याकरिता अधिनियम दि. २२ एप्रिल, २०११

प्रस्तावना -

- १.० शासनाच्या पूर्वीच्या धोरणानुसार, पिण्याच्या पाण्यासहित सर्व प्रकारच्या बिगरसिंचन प्रयोजनासाठी उदा. उद्योग, औषिक विद्युत प्रकल्प, अन्य सिंचनेतर संस्था इ., यांना पाणीआरक्षण द्यावयाचे जे प्रस्ताव जलसंपदा विभागाकडे प्राप्त होतात, त्यातील पाण्याचे आरक्षण हे जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पांच्या जलाशयातील उपलब्ध पाणीसाठयाच्या १५ टक्क्यांपेक्षा कमी असल्यास, त्यास संबंधित मुख्य अभियंता तसेच हे प्रमाण १५ टक्के किंवा १५ ते २५ टक्के असे असल्यास, त्यास मंत्रालयीन आंतर विभागीय सचिवस्तरीय समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती. त्याचप्रमाणे हे प्रमाण २५ टक्के किंवा २५ टक्क्यांपेक्षा जास्त असल्यास, त्यास मा. मंत्रीमंडळाची उपसमिती असलेल्या, मा. मंत्री, जलसंपदा (कृखोपाम वगळून) यांच्या अध्यक्षतेखालील मा. मंत्री उच्चाधिकार समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती.
- २.० महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, २०११ यातील कलम ५ मधील १६(क) नुसार जलसंपत्ती प्रकल्पांमधील पाण्याचे क्षेत्रीय वाटप राज्य मंत्रीमंडळाकडून केले जाईल अशी तरतूद करण्यात आली आहे. सदर तरतुदीनुसार मंत्रीमंडळाने दि. २०/४/२०१२ च्या बैठकीत दिलेल्या मान्यतेनुसार याबाबत शासनाने पुढील प्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय –

३.० खालील तक्त्यातील रकाना क्र.२ मध्ये नमुद संस्थांना त्यांचे नावासमोर रकाना क्र.५ मध्ये नमूद पाणी आरक्षणास, परिच्छेद ४.० मधील अटीच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाची मागणी करणाया संस्थेचे नाव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/घरगुती)	जलाशय/कालवा/नदीचे नाव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापना खर्च (रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
१	देवळाली पाणी पुरवठा योजना ता. करमाळ जि. सोलापूर	घरगुती	उजनी प्रकल्प जि.सोलापूर	०.०७०८१	१०.००
२	सिल्लोड व भोकरदन शहर नळ पाणी पुरवठा योजना ता. सिल्लोड, जि. औरंगाबाद	घरगुती	खडकपूणा प्रकल्प जि.बुलढाणा	४.४५७	१४७८
३	गोंदिया पेरि अर्बन टप्पा क्र. २ पाणी पुरवठा योजना ता.गोंदिया, जि. गोंदिया	घरगुती	पिंडकेपार प्रकल्प ता.जि. गोंदिया	१.४१६	४७२
४	आौढा नागनाथ मंदिरासाठी पाणी पुरवठा ता. आौढा, जि. हिंगोली	घरगुती	आौढा,ल.पा तलाव ता. ओढा जि.हिंगोली	०.०७५७८	१३.६३
५	ग्रामपंचात मै. हेरवाड, ता. शिरोळ, जि. कोल्हापूर नळ पाणी पुरवठा योजना	घरगुती	दूधगंगा नदीतून (दूधगंगा प्रकल्प जि.कोल्हापूर	०.४५६३	०
६	ग्रामपंचात खटाव. ता. खटाव, जि. सातारा	घरगुती	दरुज ल.पा. तलाव ता.खटाव जि. सातारा	०.३३१	०
७	ग्रामपंचायत मै.तरवाडे, ता.पारोळा जि. जळगांव पाणी पुरवठा योजना	घरगुती	सावरखेडा ल.पा.प्रकल्प ता.पारोळा जि.जळगांव	०.०२५	०
८	ग्रामपंचायत मैजे चुये, ता.करवीर, जि.कोल्हापूर दूधगंगा नदीतून पिण्याचे पाणी उपसा करण्यासाठी	घरगुती	दूधगंगा नदी/प्रकल्प जि.कोल्हापूर	०.०८७६	०
९	ग्रामपंचायत खुटबाव नळपाणी पुरवठा योजना ता. दोंड, जि.पुणे	घरगुती	माटोबा तलाव ता. दोंड जि.पुणे	०.१७२	०
१०	ग्रामपंचायत मौ. कासणे ता. घिवऱ्यांडी जि. ठाणे वाढीव पाणी पुरवठा प्रस्ताव,	घरगुती	भातसा धरण ता.शहापूर जि.ठाणे	०.०२	०
११	ग्रामपंचायत माणगांव ता. वेल्हा जि. पुणे	घरगुती	पानशेत (खडकवासला)	०.०१९२	२
१२	ग्रामपंचायत येवलेवाडी नळपाणी पुरवठा योजना ता. हवेली जि. पुणे	घरगुती	नविन मोठा उजवा कालवा (खडकवासला)	३.८८८	४२३
१३	ग्रामपंचायत मैजे मळगे ता. कागल जि. कोल्हपूर	घरगुती	पाटगांव म.प्र. ता. कागल जि. कोल्हापूर	०.२१९	०
१४	इंदापूर शहर (सुधारीत) पाणी पुरवठा योजना ता. इंदापूर, जि. पुणे	घरगुती	उजनी	६.८६	१००५

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाची मागणी करणाया संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/घरगुती)	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापना खर्च (रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
१५	टेंभूर्णी नळपाणी पुरवठा योजना, ता. माढा जि. सोलापूर	घरगुती	उजनी	१.०६७	१३७
१६	मेरा बांग पाणी पुरवठा योजना ता. चिखली जि. बुलढाणा	घरगुती	खकड पुर्णा प्रकल्प	०.२६४०	८८
१७	सिंदखेड राजा पाणीपुरवठा योजना ता. सिंदखेड राजा जि. बुलढाणा	घरगुती	खकड पुर्णा प्रकल्प	१.००८	३३४
१८	राष्ट्रीय पेयजल योजनेअंतर्गत अडावद पाणी पूरवठा योजना ता.चोपडा, जि.जळगांव	घरगुती	निम्न तापी प्रकल्प पाडळसे जि. जळगांव	०.६४४	०
१९	राष्ट्रीय पेयजल योजनेअंतर्गत नळपाणी परवठा योजना रेठरेघरण ता. वाळवा, जि.सांगली	घरगुती	मोरणा मध्यम प्रकल्प ता. शिराळा	०.१२५४	०
२०.	शिंदखेडा पाणी पुरवठा योजना ता. शिंदखेडा, जि.थुळे	घरगुती	सुलवाडे बैरेज मध्यम प्रकल्प	१.२२५	१६८
२१.	श्री.प्रयागधाम ट्रस्ट ता. हवेली जि. पुणे	घरगुती	खडकवासला प्रकल्प नवीन मुठा उजवा कालवा	०.११३५	१२.३५
२२	ग्रामपंचायत भालगांव ता. केज. जि. बीड	घरगुती	मांजरा प्रकल्प	०.०४४	४
२३	मोजे भोकरबारी पाणी पूरवठा योजना ता.पारोळा जि. जळगांव	घरगुती	भोकरबारी म.प्र.	०.०४१	६
२४	मोजे दगडी सबगवाण ता.पारोळा जि.जळगांव	घरगुती	भोकबारी म.प्र.	०.०४३	६
२५	मोजे कासोदा ता.एरंडोल जि. जळगांव	घरगुती	अजनी म.प्र.	०.७३३	१३३
२६	श्रीगोदा नगर परिषद पाणी पूरवठा योजना ता. श्रीगोदा जि. अ.नगर	घरगुती	घोड पाटबंधारे प्रकल्प	०.७८८	१०५
२७	श्री संत गजानन महाराज शिक्षण समूह मर्या. चिंचवाडी ता. गडहिंगलज जि. कोल्हापूर	घरगुती	वैरागवाडी ल.पा.प्रकल्प	०.००७३	०.९८
२८	श्री गजानन महाराज संस्थान शेगांव शाखा कपिलधारा (बिटुर्ली) ता इगतपूरी जि.नाशिक	घरगुती	मुकणे प्रकल्प	०.१४०५	१५
२९	वाढोणा व इतर ८ गांवे पाणी पूरवठा योजना ता. आर्वी जि.वर्धा	घरगुती	हराशी ल.पा. प्रकल्प	०.२५२	६५

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाची मागणी करणाया संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (औद्योगिक/घरगुती)	जलाशय/कालवा/नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापना खर्च (रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
३०	ग्रामपंचायत मौजे तारदाळ-खोतवाडी ता.हातकणगंले जि.कोल्हापूर	घरगुती	वारणा प्रकल्प	०.७३१०	१०७
३१	ग्रामपंचायत मौजे बोरीवडे ता. पन्हाळा जि.कोल्हापूर	घरगुती	कडवी म.प्र.	०.१४	१८
३२	ग्रामपंचायत येडेनिपाणी नळपाणी पुरवठा योजना ता. वाळवा, जि. सांगली	घरगुती	चावरे बंधारा वारणा प्रकल्प / वारणा नदी	०.२०७२	०
३३	ग्रामपंचायत मोहरे, नळपाणी पुरवठा योजना ता. पन्हाळा, जि. कोल्हापूर	घरगुती	वारणा प्रकल्प / वारणा नदी	०.१९२०	०
३४	ग्रामपंचायत सावर्डे - आमतेवाडी ता. पन्हाळा, जि. कोल्हापूर	घरगुती	वारणा प्रकल्प	०.११६२	०
३५	मौजे सावरगांव नळपाणी पुरवठा योजना ता. पारनेर जि. अहमदनगर	घरगुती	मांड ओहोळ मध्यम प्रकल्प ता. पारनेर जि. अहमदनगर	०.०४१	०
३६	पूरक मूरबाड पाणी पुरवठा योजना ता. मूरबाड, जि. ठाणे	घरगुती	ठाकूरवाडी ल.पा. प्रकल्प	१.३७	७५
३७	माळेगांव ग्रामपंचायत पाणीपुरवठा योजना ता. केज जि. बीड	घरगुती	माजंरा प्रकल्प	०.०८४	०
३८	सोनई करजगांव व १६ गावे प्रादेशिक पाणी पुरवठा योजना ता. नेवासा जि. अहमदनगर	घरगुती	मुळा प्रकल्प	१.८७	२७३
३९	शेंड्रा बीडकोन महाराष्ट्र औद्योगिक वसाहत ता. जि. औरंगाबाद	औद्योगिक	जायकवाडी प्रकल्प (नाथ सागर) जि. औरंगाबाद	४३.७९	३६९८

४.० उपरोक्त नमूद प्रस्तावांना खालील अटीच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात आली आहे.

१) संस्थेने सिंचन कपातीपोटी, सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च रु.१ लक्ष प्रती हेक्टरप्रमाणे अथवा प्रत्यक्ष करारनामा करतेवेळी लागू असलेला शासनाचा प्रचलित दर यापैकी जो जास्त असेल त्या दराने, शासनाकडे पुनःस्थापनेचा खर्च करारनामा करण्यापूर्वी जमा करण्यात यावा. या पाणी आरक्षणामुळे सिंचन कपातीपोटी प्राप्त झालेला सिंचन पुनःस्थापना खर्चाची रक्कम ही त्याच प्रकल्पाचे सिंचन क्षेत्र पुनःस्थापित करण्याबाबतच्या योजनेकरिता वापरण्यात यावी.

- २) सध्याचे औद्योगिक पाणीपट्टीचे दर पाहता भांडवली अंशदान न घेता, औद्योगिक दराने पाणी पुरवठा करणे शासनाचे हिताचे आहे. यामुळे संस्थेकडून भांडवली अंशदान न घेता शासनाच्या प्रचलित औद्योगिक दराने पाणीपट्टी वसूल करण्यात यावी.
- ३) घरगुती पाणी वापराकरिता शासनाच्या प्रचलित दराने पाणीपट्टी वसूल करावी.
- ४) सर्वसाधारणपणे लघु पाटबंधारे प्रकल्पाचे नियोजन हे आठ महिन्यांकरिता असते. यामुळे उन्हाळ्यामध्ये अशा प्रकल्पाचे पाणी आटते (अजिबात पाणी नसते). त्यामुळे अपवादात्मक परिस्थितीत पाणीपुरवठा योजनांस इतर कोणताही पाणी स्रोत उपलब्ध नसल्यास त्यास मंजुरी देण्यात येते. तथापि, अशा मंजुरी दिलेल्या पाणीपुरवठा योजनेस उन्हाळ्यामध्ये पाणी मिळेलच याची शाश्वती देता येत नाही. याकरिता आवश्यक तो साठा संस्थेने करणे गरजेचे आहे.
- ५) संस्थेने आपत्कालीन परिस्थितीत स्वतःची पर्यायी व्यवस्था करावी. उद्भव ठिकाणी पाण्याअभावी किंवा आपत्कालीन परिस्थितीत संस्थेस पाण्याची गरज भागविण्यासाठी ६० दिवस पाणी पुरेल इतक्या क्षमतेचा साठवण तलाव स्वर्खर्चाने बांधावा. तसेच या कालावधीत पाणी उपलब्ध नसल्यास जलसंपदा विभागाची कोणतीही जबाबदारी राहणार नाही.
- ६) बहुतेक उद्योगांना त्यांचे उत्पादन सुरु करण्यास आरंभ काळ (Gestation Period) लागतो. सर्वसाधारणपणे या कालावधीत संस्था करारनामा करण्यास टाळते अथवा संस्थेसोबत बिगरसिंचन करारनामा केला असला तरीही शासनास कोणतीही पाणीपट्टी प्राप्त होत नाही. तथापि संस्थेने पाणी आरक्षण केलेले असल्यामुळे त्यांच्याकडून पाणीवापर होत नसूनही ते इतर अर्जदारांना सुद्धा देणे शक्य होत नाही. यामुळे शासनास मोठ्या महसुलास मुकाबे लागते, ही बाब विचारात घेता वार्षिक पाणी आरक्षण आकारणीच्या ५ टक्के इतकी रक्कम दरवर्षी (Commitment charges) म्हणून संस्थेकडून वसूल करण्यात यावी तसेच जसजसे औद्योगिक प्रकल्पाचे काम पूर्ण होईल त्याप्रमाणे पाणी वापरानुसार पुढील पाणीपट्टी आकारण्यात यावी.
- ७) संस्थेने सांडपाण्यावर शुधीकरण प्रक्रिया करणारी यंत्रणा बसवावी. तसेच या बाबतच्या सविस्तर प्रस्तावाची माहिती जलसंपदा/पर्यावरण विभागास विहित कालावधीत म्हणजेच करारनामा करतेवेळी देणे आवश्यक आहे. अन्यथ: पाणी आरक्षण रद्द होईल.

८) संस्थेस प्रथम पाणी वापर करण्यास परवानगीचे इरादापत्र (लेटर ऑफ इंटेन्ट) देण्यात यावे व करारनामा करण्याकरीता ३ महिन्यांची मुदत ठेवावी. करारनामा झाल्यानंतरच प्रत्यक्ष पाणी परवाना दिल्याचे ग्राह्य मानण्यात येईल. संस्थेने सदर करारनामा विहित मुदतीत (३ महिन्यांच्या आत) न केल्यास संस्थेचे पाणी आरक्षण आपोआप रद्द होईल.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ७/ २०१२/व्यय-१२, दिनांक १०-१-२०१२ अनुसार प्राप्त झालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१२०५२८१५२२४४५४४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

१६७७२०१२
(सं. द. कुलकर्णी)
शासनाचे उप सचिव.

प्रति,

मा. राज्यपालांचे सचिव.

मा. मुख्यमंत्र्यांचे सचिव.

मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव.

सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव.

सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.

महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.

महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.

महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.

सचिव, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई.

मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व मंत्रालयीन विभाग.

सचिव (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सचिव (लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व मुख्य अभियंता व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व उपसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व अवर सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
सर्व कक्ष अधिकारी, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग.
सर्व महासंचालक, जलसंपदा विभाग.
सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग.
सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग.
निवडनस्ती कार्यासन सिंव्यधोरण.